

Euroopa Regioonide Komitee arvamus teemal „Noorte Euroopa põllumajandustootjate toetamine“

(2017/C 207/11)

Raportöör: Arnold Hatch (UK/ECR), Craigavoni ringkonna volikogu liige**POLIITILISED SOOVITUSED**

EUROOPA REGIOONIDE KOMITEE

1. märgib, et kõigist Euroopa Liidu põllumajandusettevõtete juhtidest on vaid ligikaudu 6 % 35aastased või nooremad ning üle poole neist on üle 55aastased. Euroopa rahvastikku iseloomustab üldiselt keskmise eeldatava eluea pikenemise ja sündivuse languse tõttu eakate inimeste osakaalu suurenemine. See suundumus on põllumajanduses aga veelgi nähtavam kui teistes majandussektorites. Kuna vanemad põllumajandustootjad elavad kauem ning neil on rohkem põhjuseid põllumajanduses töötamisega jätkamiseks kui lahkumiseks, vananeb Euroopa põllumajandusettevõtete tööjõud järjest, luues uute tulijate jaoks olulisi tõkkeid;

2. üldiselt on vanemate põllumajandustootjate vastumeelsus oma põllumajandusettevõtte üleandmise suhtes põhjustatud ka asjaolust, et põllumajanduslik tootmine on kogukondlik eluviis, mis kestab edasi ka pärast seadusjärgsesse pensioniikka jõudmist. Selles mõttes erineb põllumajanduslik tootmine paljudest muudest majandustegevustest. Põllumajandusettevõtte üleandmise takistused on sageli tingitud sellest, et eakatel põllumajandusettevõtjatel on oma põllumajandusettevõttest raske lahkuda ja põllumajanduslikku tegevust järk-järgult lõpetada, sest nende elukoht ja põllumajandusliku tegevuse koht on üks ja sama. Üldine nn ajude äravool maapiirkondadest süvendab probleemi veelgi, sest üha parema haridusega töötajad ei ole põllumajanduses töötamisest huvitatud;

3. usub, et madala sissetuleku, madala investeringutasuvuse, pikkade töötundide, väheste puhkusevõimaluste (eriti loomakasvatavate puhul) ning arvukate kaasnevate riskide ja ebakindluse tõttu kalduvad paljud noored inimesed nägema põllumajandust kui soovimatut kutseala. Kuigi otsene pärimine ühes ja samas perekonnas on endiselt põllumajandustootmisele esmakordselt juurde pääsemiseks üks kõige tavalisemaid mehhanisme, on märke, et nende uute tulijate arv, kes pole oma põllumajandusettevõtteid pärinud, on kasvamas. Seda probleemi süvendavad veelgi järgmised mured, millega maapiirkondades kokku puututakse: piiratud või keeruline juurdepääs transpordile, kehv teabevahetus ning puudulikud haridus-, kultuuri-, sotsiaal- ja tervishoiuteenused. Noorte jäämiseks maapiirkonda on vajalik, et maapiirkonnas oleks arenenud majandus koos teenuste ja vaba aja veetmise võimalustega; vastasel juhul eelistavad nad sageli liikuda linnadesse ja valida mittepõllumajanduslikud ametid;

4. leiab, et põllumajandustootmises karjääri tegevate noorte vähesus seab ohtu maapiirkondade majandusliku ja sotsiaalse jätkusuutlikkuse. Noorte põllumajandustootjate toetamine on üks eeltingimusi kogu ELis põllumajanduse säilitamiseks ja elujõuliste maakogukondade hoidmiseks, et täita Lissaboni lepingus sisalduv territoriaalse ühtekuuluvuse eesmärk;

5. kordab oma üleskutset, et komisjon ja liikmesriigid toetaksid aktiivsemalt ja hõlbustaksid noorte inimeste, eriti naiste maapiirkondadesse asumist, edendades meetmeid, mis aitavad põllumajandustootjatel saavutada kergemini töö ja eraelu vahelist tasakaalu⁽¹⁾;

6. leiab, et tuleks teha rohkem tööd selleks, et selgitada välja ja kaotada tõkked, millega naised selles sektoris karjääri alustamisel ja loomisel jätkuvalt kokku puutuvad;

7. võtab teadmiseks „Noorte põllumajandustootjate manifesti“, mille koostas 2015. aastal Euroopa noorte põllumajandustootjate nõukogu ja kus nõutakse riiklike toetusmeetmete kaudu juurdepääsu maale ja laenudele, õiguslikke samme toiduaine tarneahelas ebaausate kaubandustavade piiramiseks, meetmeid noorte põllumajandustootjate sissetulekute volatiilsuse vähendamiseks, kõigi ELi standardite õiguskaitset kaubanduslääbirääkimistel ja suuremat müügiendustuetust ELi tootjatele, samuti maa kättesaadavuse toetamist selleks, et säilitada ja kaitsta mulda ja optimeerida noorte põllumajandustootjate maakasutust toidu tootmise eesmärgil;

⁽¹⁾ ELT C 225, 27.7.2012, lk 174.

8. jagab muret, mida on väljendatud 6. septembri 2016. aasta Corcki deklaratsiooni versioonis 2.0 maapiirkondadest väljarändamise ja noorte äravoolu pärast ning vajaduse pärast tagada, et maapiirkonnad ja kogukond (maakohad, põllumajandusettevõtted, külad ja väikelinnad) jääks elamise ja töötamise jaoks ligitõmbavaks kohaks, parandades teenuste kättesaadavust ja maapiirkondade kodanike võimalusi ning edendades ettevõtlust traditsioonilistes maaelu valdkondades ja ka uutes majandussektorites;

Rahastamine

9. leiab, et praegune majanduskriis on raskendanud juurdepääsu krediidile paljude maapiirkondade noorte ettevõtjate jaoks, kellel puudub sageli oma laenu tagamiseks vajalik tagatis ja kes võivad kogeda liigset bürokraatiat;

10. kiidab heaks põllumajanduse tagatisvahendi loomise, mille kohta Euroopa Komisjon ja Euroopa Investeerimispank tegid ettepaneku 2015. aasta märtsis ja mis peaks lihtsustama noorte põllumajandusettevõtjate juurdepääsu krediidile;

11. kiidab heaks selle, et ühise põllumajanduspoliitika 2014.–2020. aasta reformiga võeti kasutusele uusi meetmeid toetamiseks noori põllumajandustootjaid ettevõtete loomisel. Komitee väljendab siiski muret, et bürokraatia ja halduskoormus võivad nende meetmete rakendamist takistada. On oluline tagada, et bürokraatlike eeskirjade rohkus ei takistaks noori põllumajandustootjaid uusi meetmeid parimal viisil rakendamast. Mõnes liikmesriigis kasutavad noored põllumajandustootjad näiteks partnerluspõhiseid ettevõtlusvorme. Seepärast peavad Brüsseli meetmed olema kooskõlas selliste kohalike õiguslike ja rahanduslike struktuuridega;

12. soovib tungivalt liikmesriikidel kasutada võimalusi, mida pakutakse uue ühise põllumajanduspoliitika raames, et toetada noori põllumajandustootjaid ja põlvkondade vahetust, näiteks määruse (EL) nr 1307/2013 artiklitest 50 ja 51 tulenevate toetuste abil;

13. juhib tähelepanu võimalustele, mida pakuvad noortele põllumajandustootjatele Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondid,⁽²⁾ et töötada välja ja rakendada finantsinstrumente laenu, tagatise või omakapitalivahendite kujul selleks, et anda abivajajatele juurdepääs rahastamisele;

14. märgib siiski, et noorte põllumajandustootjate majanduslikku olukorda saab kõige paremini ja kõige tõhusamalt tugevdada pärast seda, kui nad on ettevõtte tegelikult üle võtnud. Noorte põllumajandustootjate majandusliku olukorra parandamiseks ettevõtte ülevõtmisel partnerluspõhist ettevõtlusvormi kasutades tuleks muuta määruse (EL) nr 1307/2013 artikli 50 lõiget 5. Seepärast teeb Regioonide Komitee ettepaneku jätta määruse võimaliku tulevase läbivaatamise käigus välja artikli 50 lõike 5 terve teine lause, mille tulemusena jääks alles järgmine tekst: „Noorte põllumajandustootjate toetust antakse põllumajandustootjale maksimaalselt viieks aastaks.“ Samuti palub komitee Euroopa Komisjonil leida ajutine lahendus, mis võimaldaks noortel põllumajandustootjatel kasutada neid meetmeid parimal võimalikul viisil;

15. märgib, et komisjoni 2016. aastal välja pakutud koondmääruses kavatsetakse laiendada võimalust kasutada toetust kui finantsinstrumendi liiki ka noorte põllumajandustootjate starditoetuseks, mis võimaldab selle rühma rahastamist suurendada, arvestades seda liiki vahendite olemust (laenu või tagatise abi element on toetuse omast palju väiksem);

16. leiab, et esmajoones tuleks toetada põllumajanduslikke pereettevõtteid, kuna need loovad lisaväärtust ja töökohti ning aitavad kaasa uute põllumajandusettevõtjate põlvkondade sektorisse sisenemisele, sest põllumajandusettevõtteid, mis on elujõulised ja mõistliku suurusega, on lihtsam üle anda;

Juurdepääs maale ja võitlus maa hõivamise vastu⁽³⁾

17. tuletab meelde, et Euroopa Komisjoni aruandes noorte põllumajandustootjate vajaduste kohta näidati, et ostetava ja renditava maa kättesaadavus on suurim noorte põllumajandustootjate ja algajate põllumajandustootjate ees seisev probleem⁽⁴⁾;

⁽²⁾ Seda on reguleeritud ühissätete määruse (EL) nr 1303/2013 artiklitega 37–46 ning selle delegeeritud ja rakendusaktidega.

⁽³⁾ Maa hõivamine on ulatuslik põllumajandusmaa omandamine ilma kohaliku elanikkonnaga eelnevalt konsulteerimata või neilt nõusolekut saamata. Lõppkokkuvõttes kahandab see kohalike elanike võimalusi põllumajandusettevõtteid sõltumatult juhtida.

⁽⁴⁾ http://ec.europa.eu/agriculture/external-studies/2015/young-farmers/final-report-1_en.pdf.

18. märgib murega, et põllumajandus liigub järjest kiiremini eemale põllumajandusega tegeleva pereettevõtte mudelist, mistõttu kuulutati 2014. aasta rahvusvaheliseks põllumajandusega tegelevate pereettevõtete aastaks, et juhtida probleemile ülemaailmset tähelepanu. Komitee usub, et kuna maa näib mittepõllumajanduslikele investoritele turvaline investering, on maale juurdepääsu saamine noortele oma ettevõtet luua soovivatele põllumajandustootjatele üha raskem;

19. kutsub komisjoni üles hindama otseselt ja kaudset mõju, mida avaldab Euroopas maa koondamisele ja hõivamisele Euroopa poliitika. Näiteks ühine põllumajanduspoliitika (ÜPP) ja selle raames antud toetused soosivad otseselt suuri põllumajandusettevõtteid, jättes väikesed kõrvale, ning see võib eri sektorites erinevat mõju avaldada;

20. leiab – arvestades, et mõnes liikmesriigis on riiklikud õigusnormid, mis takistavad välismaalasi maad lihtsalt ostmast ja enda kätte koondamast, näiteks sätestades eelisõiguse –, et liikmesriikidele ja piirkondadele tuleb anda rohkem võimu, reguleerimaks põllumaad ja seadmaks selleks piiranguid, iseäranis eesmärgiga tegeleda Euroopas maahõivamise ja maa enda kätte koondamise nähtusega, mis piirab noorte põllumajandustootjate valikuid ettevõtlusega alustamisel;

21. kuigi Euroopa Komisjonil on maaturgu käsitlevatesse õigusaktidesse (mis kuuluvad riikide pädevusse) sekkumiseks väga piiratud tegevusulatus, võiks kaaluda järgmisi ideid:

- soodustada maaelu arendamise võimaluste kasutamist, et toetada uusi meetmeid maa liikuvuse edendamiseks (maapangad, põllumaade vahendamise algatused ja muud algatused kohalikul tasandil, et soodustada uute tulijate juurdepääsu maale);
- laiendada toetusmeetmete ulatust uutele põllumajandusettevõtete ärimudelitele (eelkõige põllumajandustootjate vahelise partnerluse uuenduslikud liigid);
- edendada ELi soovitude abil, mis on seotud juurdepääsuga maale, ja parimade tavade abil aktiivsemat riiklikku poliitikat (sõltuvalt eesmärkide kaugleulatuvusest);

22. on seisukohal, et tööstus, vaba aja veetmine ja ennekõike kasvav linnastumine viivad põllumajandusmaa kiire ümberkorraldamise ja kadumiseni. Ta leiab seetõttu, et kohalikud kogukonnad peaksid olema kaasatud maakasutusega seotud otsustesse ning neile tuleks anda lisaõigusi ja võimalusi;

Tööhõive ja koolitus

23. rõhutab vajadust pakkuda noortele põllumajandustootjatele pikaajalisi väljavaateid, et leida lahendus maarahvastiku vähenemisele, ning palub komisjonil ja liikmesriikidel luua algatusi ettevõtluse, kujunemisjärgus tootmisharude ning põllumajanduse ja metsamajanduse tööturu toetamiseks, et luua uusi ja säilitada põllumajanduses olemasolevaid töökohti, samuti muuta need noorte silmis atraktiivsemaks;

24. märgib, et noortel põllumajandustootjatel on märkimisväärsed ja väga mitmekesised koolitus- ja teabevajadused: mõne noore põllumajandustootja jaoks on esikohal tehnoloogilised ja põllumajandusettevõtte strateegia arendamisega seotud oskused, teiste puhul on oma põllumajandusettevõtte elujõulisuse säilitamiseks olulised ettevõtlusoskused, näiteks turustuse, võrgustike loomise, suhtlemis- ja rahandusoskused. Nad ei teadvusta alati kõigist neist erinevatest oskustest saadavat kasu ja juhivad oma põllumajandusettevõtet pigem traditsioonilisel viisil, nägemata vajadust selle muutmiseks;

25. usub seetõttu, et tuleks teha jõupingutusi, tõstmaks teadlikkust nendest võimalustest ning hüvedest, mida pakub oskuste täiendamine kesk- ja kõrghariduse kaudu. Selles valdkonnas mängivad olulist rolli kohalikud ja piirkondlikud ametiasutused, samuti liikmesriikide ja ELi asutused;

26. rõhutab, et noored põllumajandustootjad on samas ka noored ettevõtjad, ja seepärast tõstab esile programmi „Erasmus noortele ettevõtjatele“ (mida rahastatakse väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate konkurentsivõime raamprogrammist COSME) suurt potentsiaali. Programm lihtsustab piiriülest arutelu, mis pakub värskele ettevõtjatele või nendeks saada soovijatele võimalust õppida juba kogenud ettevõtjate kogemusest, ning seda tuleb asjakohaselt toetada ja rakendada ka esmatootmise sektoris;

27. tuletab meelde, et oma arvamuses „Innovatsioon ja maapiirkondade majanduse ajakohastamine“ soovib Regioonide Komitee maapiirkondades pakutava kutseõppe kaasajastamist ja vastavusse viimist globaalsete konkurentsitingimuse ja kohalike ettevõtjate vajadustega ning Euroopa Sotsiaalfondist eraldatud vahendite suurendamist kutseõppe jaoks ⁽⁵⁾.

Brüssel, 9. veebruar 2017

*Euroopa Regioonide Komitee
president*

Markku MARKKULA

⁽⁵⁾ ELT C 120, 5.4.2016, lk 10.